

*"Denne kalk er den nye pagt i mit blod,
som udgydes for jer til syndernes forladelse"*

[fra nadverritualet]

- Hvor vigtigt er det, at det, der bliver sagt i en gudstjeneste, er umiddelbart forståeligt?
- Hvilke ord (hvis nogen) vil du gerne bevare i gudstjenesten, selvom de ikke giver umiddelbar mening i dag?
- Hvor vigtig er forbindelsen til Bibelens sprog?

"Du træder ind i et ritual, der er måske 1000 år gammelt. Eller mere. [...] Der er et mysterium i de gamle ritualer"

[Peter Bastian, musiker]

- Hvad betyder det for dig, at gudstjeneste, dåb og nadver har elementer, som går flere tusinde år tilbage i tiden og indgår i kristne gudstjenester i resten af verden?
- Hvilke dele af gudstjenesten skal bevares for kommende generationer?

"Ved siden af mig sad en dame med en skinger stemme, som sang helt forskudt i forhold til orglets tempo. Jeg var ved at knække sammen af grin"

[Andrea, konfirmand]

- Den lutherske gudstjenestetradition bygger på salmesang. Hvordan fungerer det i en tid, hvor alle ikke er lige fortrolige med fællessang?
- På hvilke andre måder end ved at synge kan man gøre noget fælles i gudstjenesten?

"Og så kom det værste: Kirsebærsaucen til ris á la manden skulle slet ikke varmes, sagde hun"

[Henriette, nybagt svigermor]

- På hvilke områder vil du helst have tingene, som de plejer at være?
- Hvordan begrundes det?
- På hvilken måde har vi ansvar for, at kirken er i bevægelse? Hvem har det ansvar?

"Det med at synge 'O du Guds Lam' ved nadveren får mig altid til at tænke på lammesteg. Det er måske ok til påske, men vel ikke hele året?"

[Peter, kirkegænger]

"Udtrykket 'Guds lam' referer tilbage til Det gamle Testamente: Kristus er det nye offerlam, som ikke bare frelser israelitterne ud af slavetilstanden i Egypten, men er hele verdens frelser"

[Marianne, præst]

- Hvilke overvejelser skal man tage med, hvis man vil forny nadverritualet?

"Det gode ved McDonald's er, at uanset om man er i Holbæk, Aarhus eller Esbjerg, så er en Big Mac-burger altid en Big Mac-burger"

[Carsten]

- Hvilke dele af gudstjenesten skal være de samme, uanset hvilken kirke du er i?
- Hvad kendetegner dit lokale sted, og hvordan skal det afspejle sig i gudstjenesten?

"På de bagerste rækker blev der handlet og spillet, mens præsten stod på prædikestolen og talte og talte og indimellem vendte sit timeglas"

(øjenvidneberetning fra en gudstjeneste i 1600-tallet)

- Er man deltager eller tilskuer ved en gudstjeneste – og hvad er forskellen?
- Hvor nærværende skal menigheden være under en gudstjeneste?

"Jeg hader, når præsten starter med at byde os alle sammen velkommen. Det er jo ikke ham, der er vært, eller ham, der ejer kirken"

[Jørgen]

"Jeg hader at gå i kirke. Det sker meget sjældent, fx ved venners børns barnedåb, og hver gang føler jeg mig så dum, fordi jeg ikke ved, hvornår jeg skal rejse mig, eller hvornår det er slut. Og ingen siger noget, der gør, at man føler sig velkommen"

[Rikke]

- Hvilke overvejelser skal man gøre sig, hvis man vil lave en gudstjenesteform, som flest muligt kan være i?
- Hvad gør, at du føler dig velkommen ved gudstjenesten?

"Man skulle tro, alle præster havde været på et eller andet ugekursus i sociologi. De elsker at lave sådan nogle udokumenterede generaliserende samtidsanalyser som fx: I dag er vi alle styret af et præstationspres, eller i dag ligger vi alle under for en perfektionskultur"

[Hans]

- Hvad er en god prædiken?

"Jeg stemmer ikke til menighedsrådsvalg – jeg ved ikke engang, hvornår det er. Men det provokerer mig da lidt, at der kan sidde en flok hattedamer og lave det hele om. Vi er jo mange, der er glade for vores kirke – vi bruger den bare forskelligt, tror jeg"

[Jonas, medlem af folkekirken]

"Her i Ebberup gør vi tingene på vores egen måde. Det må godt kunne mærkes, også i gudstjenesten"

[Joan, medlem af menighedsrådet]

- Hvem skal bestemme over gudstjenestens ord og form? Biskopperne, kirkeministeren, den lokale præst, det lokale menighedsråd, andre?
- Hvilken forskel gør det, hvem der bestemmer?

"Af en eller anden grund vader folk i flokkevis ind i kirker, vel og mærke når der ikke foregår noget i dem. De skynder sig ud i sikkerhed, hvis en gudstjeneste truer dem. Blot de hører en kirkeklokke, tager de benene på nakken. Det har ofte undret mig, hvad de ser efter derinde. Kirker ligner hinanden til forveksling. Har man set en, har man set dem alle"

(Hans Hauge, fhv. lektor i nordisk litteratur)

- Hvad kan et kirkerum?

*"Jeg kan godt lide at være til gudstjeneste,
men jeg går ikke med op, når der er nadver.
Der går min grænse. Så nyder jeg til gengæld
at sidde lidt for mig selv imens"*

[Tine]

- Hvad betyder nadveren for dig?
- Hvordan opleves det, når nogle deltager i nadveren, mens andre ikke gør?

"Da Lukas skulle døbes, var det hans store-søster, der tørrede hans hoved. Og jeg blev bare så rørt"

[Mette, mor]

- Hvad betyder det for dig, at ritualer giver plads til at vise vores indbyrdes relationer – altså hvem der er gudmor, hvem der følger bruden op, hvem der bærer kisten, osv.?
- Er det noget, der skal fremhæves mere eller mindre i ritualerne? I så fald hvordan?

*Tirsdag: Spaghettigudstjeneste
(for børnefamilier)*

*Onsdag: Meditationsgudstjeneste
(for åndeligt søgende)*

*Torsdag: Babysalmesang
(for babyer og nybagte forældre)*

*Fredag: Natgudstjeneste
(for unge)*

- Er idealet én gudstjeneste for alle eller flere gudstjenester for forskellige målgrupper? Og hvorfor?

"Selvom man som muslim har en dansk universitetsuddannelse, kan sproget flydende og har boet i Danmark længe, så føler man sig ikke integreret. For rigtig at høre til skal man nemlig følge den lutherske tilgang til religion og gøre sin tro usynlig"

(Heiner Bielefeldt, fhv. tros- og religionsfrihedsrapportør for FN)

- Hvad kan vi lære af en 'synlig tro'?
- Hvad kan vi lære af en 'usynlig tro'?
- Hvordan kan 'synlig tro' og 'usynlig tro' mødes i gudstjenesten?
- Hvornår er noget ekskluderende?

"Folkekirkens gudstjenesteliu er kendetegnet ved offentlighed. I det ligger selvfølgelig, at gudstjenesterne er åbne for alle – alle er velkomne. Men også at kirken er en del af samfundet. Kirken og dens gudstjenesteliu præger og præges af kulturen"

(Gudstjeneste, rapport 2019, s. 9)

- Hvad ville det betyde, hvis der ikke blev holdt gudstjeneste i vores samfund?

"Højmessen er sognets faste hovedgudstjeneste, der normalt finder sted om formiddagen på alle søn- og helligdage. Højmessen har en fast liturgi med enkelte liturgiske variationsmuligheder, særligt i nadveren. Tekster og salmer varierer fra søndag til søndag"

(Gudstjeneste, pixiudgave 2019, s. 6)

- Hvad betyder det at have en højmesse ved siden af andre gudstjenester?
- På hvilken måde har ugen en rytme?

Note: 'Liturgi' er betegnelsen for forløbet i en religiøs ceremoni

"Lad os alle bede ..."

"Epistlen skriver apostlen Paulus ..."

"Denne hellige lektie skriver ..."

- Hvordan opleves forskellen mellem bønnernes, læsningernes og prædikenens ord?
- Er der for mange ord? Hvis ja, hvilke skal ud?

"Centeret kunne have en rådgivende og støttende rolle i forhold til provsters og biskoppers tilsyn og rådgive menighed og præster i liturgiske spørgsmål"

(Gudstjeneste, rapport 2019, s. 58)

- Der er forslag om oprettelse af et nyt liturgisk center. Diskutér for eller imod et sådant center?
- Hvad skal der til for, at man som menighedsråd/ikke-præst er klædt på til at arbejde med liturgi?

Note: 'Liturgi' er betegnelsen for forløbet i en religiøs ceremoni

"I gudstjenesten er vi sammen om at være vendt mod Gud, og for en gangs skyld ikke sammen om at være optagede af hinanden og vores indbyrdes relationer. Når gudstjenesten kritiseres, lyder det tit, at kirkegængerne sidder på lange rækker og stirrer ind i nakken på dem, der sidder på bænke foran. Nej, man sidder sammen og ser væk fra sig selv og hinanden og op mod alteret, der repræsenterer Gud"

[Søren Ulrik Thomsen, digter]

- Hvad skal vi være optaget af i gudstjenesten?

"Biskoppen siger ja til at øve en 'tilsynsgering', der overordnet set gælder tilsynet med læren, forkyndelsen og menighedslivet samt rammerne for dette"

(Folkekirkens liturgi – mellem frihed og fasthed, rapport 2018, s. 37)

- Skal der skrides ind, hvis der i en lokal gudstjeneste fx formidles kontakt til afdøde kæledyr?
- Hvem skal i så fald gøre det?

*"Jeg går i kirke for at forny mit forhold til
det hellige"*

[Jakob Wolf, lektor]

- Hvad er helligt?

"Kirkerummet har ikke været statisk. Det har udviklet sig op gennem kirkens historie. Mest markant i overgangen fra det katolske til det protestantiske kirkerum, hvor prædikestolen og bænkebl.a. kom ind"

[Gudstjeneste, rapport 2019 s. 50]

- Skal indretningen af kirkerummet ændres og i så fald hvordan?
- Hvilke overvejelser skal man gøre sig i forbindelse med ændringer i kirkerummet?

"Med den lutherske reformation gik gudstjenestens sang fra overvejende at være professionel korsang til at blive menigheds-sang. Salmesangen manifesterer det almindelige præstedømme, fordi alle lægger stemme til forkyndelsen"

(Gudstjeneste, rapport 2019, s. 36)

- Hvad er en god salme?
- Hvad er et godt salmevalg?
- På hvilken måde er det professionelle kor en del af menigheden?

Note: Udtrykket 'det almindelige præstedømme' betyder, at enhver, der er døbt, er lige så meget præst som præsten

"Kirkens indsamling er for passiv for moderne mennesker. Det er ikke nok, at præsten opfordrer til at lægge penge, der skal spørges mere direkte. Givertraditionen er vokset frem med kirken, men kirkens måde at samle ind på er ikke fulgt med"

(Stig Fog, kommunikations- og fundraising-konsulent)

- Hvorfor skal der samles ind ved en gudstjeneste? Og hvordan?

Note: 'Kirkens indsamling' er indsamlingen i forbindelse med gudstjenesten, hvor man kan lægge penge til velgørende formål ved udgangen

"Der blev rejst et forslag i menighedsrådet om, at vi skulle forsøge selv at sammenstykke en tekstrække, men forslaget faldt hurtigt. [...] Vi så for os, at det kunne være fristende at bruge den liturgiske frihed til at frasortere de 'hårde' og 'svære' tekster"

(Christiane Gammeltoft-Hansen, sognepræst i et 'liturgisk forsøgssogn')

- Hvilke fordele og ulemper kan du se ved, at bibelteksterne, der læses i højmessens og prædikens over, er bestemt på forhånd [autoriserede]?

Note: 'Liturgi' er betegnelsen for forløbet i en religiøs ceremoni

"For høj grad af autorisation kan resultere i, at en autoriseret gudstjenesteordning opfattes som rigid og dermed ufleksibel både hvad form og indhold angår. [...] For lille grad af autorisation kan omvendt resultere i, at kirkens gudstjenester ikke længere kan genkendes som en kristen gudstjeneste i den danske folkekirke"

(Folkekirkens liturgi – mellem frihed og fasthed, rapport 2018, s. 15)

- Hvilken af disse to risici synes du er mest aktuel? Hvorfor?

Skal højmissen genkendes mest som en ...

1) kristen gudstjeneste?

2) luthersk gudstjeneste?

3) dansk gudstjeneste?

4) andet?

- Og hvordan skal dette fremhæves?

"Til kirkens sande enhed er det tilstrækkeligt at være enig om evangeliets forkyndelse og sakramenternes forvaltning. Det er ikke nødvendigt, at der overalt er ensartede menneskelige traditioner og riter eller ceremonier, der er indstiftet af mennesker"

[Confessio Augustana VII]

- Hvad vil det sige "at være enig om evangeliets forkyndelse og sakramenternes forvaltning"?

Note: Confessio Augustana er et skrift fra reformationstiden og er et af de fem folkekirkelige bekendelsesskrifter

"Jeg døber dig i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn"

[fra dåbsritualet]

- Hvad betyder det for et menneske at være døbt? Hvad betyder det ikke?
- Kirken har døbt siden den tidligste oldkirke. I dag anerkender alle store kirker i verden hinandens dåb. Dåb i Folkekirken gælder dermed også i de fleste andre af verdens kirker. Hvordan kan/skal det komme til udtryk i dåbsritualet?

"Jeg blev døbt lige før konfirmationen. Jeg havde tænkt længe over det inden – altså om jeg nu kunne sige ja til alt det, der siges i trosbekendelsen. Men i situationen var jeg mest fokuseret på at huske at sige ja på de rigtige steder. Og så syntes jeg, det lød lidt komisk med 'Lad de små børn komme til mig'. For jeg er 1,82 høj"

[Bertram]

- Hvad siger man ja til, når man siger ja til trosbekendelsen?
- Hvilke overvejelser skal man tage med, hvis man vil forny (eller lave alternative varianter af) dåbsritualet?

Vejledning: **Kort om gudstjenesten**

Kort om gudstjenesten er tænkt som en igangsætter af samtalen om gudstjeneste, dåb og nadver. Alle kan være med.

Sæt jer sammen i grupper på 3-5. Træk et kort og læs citat og spørgsmål højt. Diskuter! Træk et nyt, når I synes (lad det evt. gå på skift, hvem der trækker). Nogle emner bliver I måske længere ved end andre. Det er helt ok. Det er også ok, at samtalen bevæger sig i nye retninger.

Rapporterne, der henvises til, kan findes på *folkekirken.dk*

Samtalekortene er udarbejdet af Grundtvigsk Forum i et samarbejde med folkekirkens biskopper og Landsforeningen af Menighedsråd